

Wprowadzenie

Dla Wydawnictw Uniwersytetu Warszawskiego rok 2021 był szczególnie ważny, gdyż był to czas, w którym uroczystie świętowano 65-lecie ich istnienia. Pierwszy numer „Kwartalnika Pedagogicznego” ukazał się w grudniu 1956 r. Od samego początku czasopismo to miało charakter ogólnopolski i naukowy – poruszało ważne problemy pedagogiczne i propagowało najnowsze osiągnięcia w zakresie nauk pedagogicznych. „Kwartalnik Pedagogiczny” należy do czołowych polskich czasopism naukowych. Autorami tekstów są pracownicy uczelni wyższych: pedagodzy, psychologowie, filozofowie, socjologowie, twórcy kultury, działacze społeczni, a także młodzi adepci nauki – absolwenci kierunków pedagogicznych i doktoranci. „Kwartalnik Pedagogiczny” jest kierowany do pracowników naukowych i studentów, a także wszystkich zainteresowanych sprawami pedagogiki, kształcenia, oświaty i wychowania. W nawiązaniu do 65-letniej tradycji „Kwartalnika Pedagogicznego” niniejszy numer otwiera tekst Janiny Kamińskiej ukazujący zarys dziejów „Kwartalnika Pedagogicznego” w latach 1956–2021. Podstawą opracowania tekstu była analiza zawartości poszczególnych numerów „Kwartalnika Pedagogicznego”. Kamińska w swojej pracy wskazuje m.in. na osiągnięcia czasopisma oraz wyzwania, jakie przed nim stoją. Autorka podkreśla wagę przyszłych badań nad czasopismem. Owocem badań mogłoby być opracowanie monografii poświęconej dziejom czasopisma, osobom z nim związanych, ale także funkcjom czasopisma, dorobkowi publikacyjnemu oraz tradycji i zmianom. Warto podkreślić, że w roku 2007 ukazał się w „Kwartalniku Pedagogicznym” tekst Kamińskiej, w którym autorka przedstawiła w bardzo szczegółowy sposób historię tego czasopisma z okazji jubileuszu 50-lecia tego pisma.

Kolejny artykuł, autorstwa Anety Bołdyrew i Agnieszki Wałęgi, zatytułowany: *Edukacja zawodowa młodzieży a wyzwania modernizacji w dyskursie prasowym w Królestwie Polskim w latach 1905–1918* prezentuje oryginalne badania historyczno-pedagogiczne poświęcone analizie głównych kierunków dyskursów, dotyczących edukacji zawodowej młodzieży w kontekście wyzwań modernizacji, prowadzonych w początkach XX w. na łamach polskich czasopism Królestwa Polskiego. Lata 1905–1918 to okres który, jak pokazują autorki, przyniósł intensywny

rozwój i nowe formy realizacji edukacji zawodowej. W tym czasie na łamach prasy pojawiały się artykuły prowadzące do dyskusji na temat rozwijania tego rodzaju edukacji, zwłaszcza w odniesieniu do edukacji zawodowej młodzieży, która miała sprostać wyzwaniom związanym z szybko zmieniającymi się realiami życia społecznego. W pierwszej części artykułu podjęto próbę analizy ideowych kontekstów rozwijających się dyskusji na temat edukacji praktycznej, natomiast kolejne części artykułu zostały poświęcone dwóm szczególnie ważnym w dyskursie prasowym po 1905 r. zagadnieniom – edukacji zawodowej włościan oraz fachowemu kształceniu dziewcząt i kobiet.

Janusz Andrzej Majcherek w artykule *Optymizm pedagogiczny wobec tragicznej wizji natury ludzkiej* podejmuje problem optymizmu pedagogicznego, który wyraża przekonanie o nieograniczonych możliwościach kształtowania cech osobowości wychowanków, zgodnie z założonymi celami wychowania. Optymizm pedagogiczny, jak wykazuje autor, budzi wątpliwości zarówno faktograficzne, jak aksjologiczne. Wrodzone predyspozycje i talenty wychowanków różnicują ich możliwości edukacyjne i podatność na stosowane metody oddziaływania wychowawczego. Zaburzenia i niepowodzenia procesu socjalizacji nie muszą oznaczać jego fiaska, jeśli występują w przypadku osobowości nonkonformistycznej, kontestatorskiej, potencjalnie kreatywnej, innowacyjnej. Teza o potencjalnej swobodzie kształtowania procesów wychowawczych i osobowości wychowanków wywołuje natomiast pytania o zagrożenia stąd wynikające, jeśli te procesy i sposoby ich kształtowania znajdują się pod kontrolą nieodpowiednich osób lub instytucji. Analizy autora prowadzą do wniosku, że pozornie tragiczna wizja natury ludzkiej, sugerująca istnienie nieusuwalnych i nieprzekraczalnych uwarunkowań osobowościowo-charakterologicznych rozwija możliwość odmiennie rozumianego i uzasadnianego optymizmu pedagogicznego związanego z odkrywaniem potencjałów, talentów i predyspozycji wymagających rozwinięcia w procesie edukacji i wychowania.

Ewa Palamer-Kabacińska w artykule *Pedagogika przygody w harcerstwie w opiniach instruktorów harcerskich* przedstawia uzyskane wyniki własnych badań z zastosowaniem metody sondażu. Badania zostały przeprowadzone wśród instruktorów harcerskich i dotyczyły wykorzystywania elementów metody przygodowej w działaniach harcerskich. W badaniach skoncentrowano się na porównaniu opinii dwóch grup instruktorów, dotyczących możliwości wykorzystania pedagogiki przygody w pracy harcerskiej. Do pierwszej grupy należeli instruktorzy, którzy przeszli szkolenie w zakresie pedagogiki przygody, w drugiej grupie znaleźli się instruktorzy niemający doświadczeń w tym zakresie. Uzyskane wyniki wskazują na możliwość współistnienia obu metod bez szkody dla działalności harcerskiej. Podkreślają także wagę i korzyści wynikające ze świadomego stosowania zasad metody przygodowej w działalności harcerskiej.

Beata Bednarczuk w artykule *Self-authoring characteristics of the Montessori School graduates* ukazuje badania, które zostały poświęcone analizie poziomu osobowości autorskiej oraz subiektywnych znaczeń właściwości autorskich absolwentów szkoły Montessori. Do pomiaru poziomu osobowości zastosowano kwestionariusz Pomiaru Osobowości Autorskiej (POA) Obuchowskiego i jego współpracowników. Z kolei do zbadania osobistych znaczeń nadawanych właściwościom autorskim posłużono się kwestionariuszem „Moje doświadczenia”. Wyniki badań pokazują, że poziom osobowości autorskiej wśród badanych był wysoki. W osobistych wypowiedziach badani opisywali siebie z pozycji osób, które postrzegają siebie jako źródło postępowania, a cele własne były przedmiotem ich projektów przeznaczonych do realizacji w relacjach z innymi ludźmi. Badania pokazują, że uczestnicy badania nabyli umiejętności niezbędne do podejmowania indywidualnych decyzji dotyczących siebie i świata zewnętrznego.

Małgorzata Tyszkowska i Aleksandra Wolska w artykule *Skala Samoregulacji Uczenia się (SSU) – narzędzie do badania poziomu samoregulacji uczenia się uczniów w edukacji przedmiotowej*, omawiając skalę SSU, przedstawia pojęcie i wagę samoregulacji uczenia się jako kluczowej kompetencji ucznia klasy czwartej, który rozpoczyna edukację przedmiotową. Zwiększona liczba przedmiotów szkolnych i rosnących wymagań wobec ucznia sprawia, iż niezbędna mu jest na tym etapie edukacyjnym dobra organizacja własnego uczenia się. Autorka pokazuje, że prezentowana skala ma swoje silne odniesienia do modelu samoregulacji Monique Boekaerts. Skala umożliwia badanie poziomu samoregulacji uczenia się i może mieć istotne znaczenie w budowaniu świadomości samoregulacji uczenia się i jej rozwoju. Narzędzie zostało poddane badaniom walidacyjnym, których wyniki można uznać za satysfakcjonujące. Analiza rzetelności pozycji testowych wchodzących w skład Kwestionariusza Samoregulacji Uczenia się wykazała, że rzetelność narzędzia jest zadowalająca.

Piotr Kostyło w artykule recenzyjnym *Order Uśmiechu i różne aspekty dobra dziecka* podejmuje namysł nad głównymi wątkami książki Marka Michalaka, zatytułowanej *Order Uśmiechu – wspólny świat dzieci i dorosłych*. Należy podkreślić, że w roku 2021 książka uzyskała wyróżnienie Polskiego Towarzystwa Pedagogicznego. Została uznana za wybitną monografię naukową z zakresu nauk pedagogicznych lub nauk pokrewnych ze względu na specyfikę problematyki – ściśle pedagogiczną, wrośniętą w najistotniejsze idee nauki i sztuk wychowania, a także ze względu na sposób prezentacji tematu, dokonanie jego analizy od wewnątrz świata doświadczanego przez twórców idei Orderu Uśmiechu oraz autora – laureata tego zaszczytnego odznaczenia, Rzecznika Praw Dziecka poprzedniej kadencji. Piotr Kostyło skupia się w swojej recenzji na głównych wątkach tematycznych książki Michalaka. Pierwszym z nich jest naukowy (pedagogiczny i psychologiczny) namysł nad wybranymi zagad-

nieniami związanymi z funkcjonowaniem dzieci w świecie dorosłych; drugi obejmuje odniesienia do prawnych rozstrzygnięć dotyczących podmiotowości, odpowiedzialności, praw i obowiązków dziecka; trzeci wątek przedstawia czytelnikom fenomen międzynarodowej instytucji – Orderu Uśmiechu; wreszcie czwarty wątek nawiązuje do pedagogicznej spuścizny Janusza Korczaka. Każda z wymienionych tu kwestii jest sama w sobie wartościowa poznawczo. Osnową splatającą wyróżnione wątki jest zagadnienie dobra dziecka.

Do niniejszego numeru „Kwartalnika Pedagogicznego” dołączamy stanowisko, jakie drugiego marca bieżącego roku zajęła Rada Redakcyjna czasopisma w związku z agresją Rosji na Ukrainę. Podkreśliśmy w nim, że zdecydowanie potępiamy wszelkie akty agresji i przemocy, które nie tylko narażają miliony niewinnych osób mieszkających na terenie Ukrainy na poważne zagrożenie, ale także będą szkodzić ocalałym przez lata i dekady. W swoim oświadczeniu wezwaliśmy do natychmiastowego zaprzestania przemocy, której doświadczają mieszkańcy Ukrainy i do przywrócenia pokoju.

Joanna Madalińska-Michalak

Redaktor naczelna „Kwartalnika Pedagogicznego”